

ROLUL BĂNCILOR ÎN FINANȚAREA ECONOMIEI CIRCULARE

Ivan LUCHIAN, doctor în economie,

Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: ivan.luchian@usm.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8683-7228>

Angela FILIP, doctor în economie,

Universitatea de Stat din Moldova

E-mail: _filip77@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2359-860X>

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.III.2024.18.16>

Abstract. *The circular economy represents an organizational model of production and consumption that involves sharing, renting, reusing, repairing, reconditioning, and recycling existing materials and products as far as possible, thus extending the life cycle of products. The purpose of the research was to highlight the particularities of the activity of commercial banks to support the circular economy. In order to complete this work, official statistical data, policy documents from different countries, as well as the views of experts in the addressed field, were examined. The study of these sources allowed the formation of a complex image of the opportunities for the development of banking services intended for the circular economy. Today, banks are interested in financing the circular economy because they want to present themselves as socially responsible financial institutions to gain the trust of community members and authorities. Circular economy financing also helps banks avoid financing companies' activities that harm the environment and society. Also, the financing of the circular economy is part of the activity of green banks, which are institutions based on the promotion of innovative financing to accelerate the transition to clean energy and fight against climate change. Supporting the circular economy is also interesting for institutions, which promote themselves as sustainable banks and deal with the strategic planning and execution of banking operations and business activities, taking into account environmental, social, and governance impacts.*

Key-words: *circular economy, green bank, sustainable banking*

JEL: *G21, G28, O44, Q01, Q56*

UDC: *336.717.061*

Introducere. Economia circulară are drept scop minimizarea deșeurilor și promovarea utilizării durabile a resurselor naturale. Ea aplică proiectarea mai inteligentă a produselor, utilizarea mai îndelungată, reciclarea și multe altele, precum și regenerarea naturii. (UNDP, 2023). Potențialul economic global al tranziției la economia circulară este exprimat prin atingerea unui volum de producție economică anuală de 4,5 trilioane USD până în 2030. (World Economic Forum, 2024). Pentru a

valorifica această oportunitate, este esențial ca instituțiile bancare să-și dezvolte expertiza și să creeze produse și servicii adaptate cerințelor economiei circulare. Domeniile considerate prioritare pentru finanțarea circularității includ următoarele ramuri: construcțiile, industria chimică, electronica, alimentația și agricultura, producția, îmbrăcămintea și moda, mineritul și energia, precum și inovațiile în tehnologiile digitale. Implementarea economiei circulare necesită inovare, schimbare structurală a sistemelor de producție și consum și schimbarea tehnologică corespunzătoare. Pentru aceasta sunt necesare resurse financiare substanțiale pentru a susține o creștere economică mai rezilientă, care sporește eficiența economică la nivelul întregului sistem și utilizarea optimă a capitalului financiar.

Scopul prezentului articol constituie prezentarea modalităților de contribuție a băncilor la dezvoltarea economiei circulare prin oferirea finanțării aferente.

Revizuirea literaturii. Literatura la tema abordată este relativ modestă ca volum și surse bibliografice. În acest context pot fi menționate următoarele.

În primul rând, este vorba de rapoartele CGRI (2023), Ellen MacArthur Foundation (2020), MarkNtel Advisors (2023), UNDP (2023) și UNEPFI (2020), precum și articolele companiilor NRDC, PricewaterhouseCoopers, World Economic Forum (2024). Autorii Peterson K. Ozili și Francis Opene (2021) au cercetat rolul băncilor în economia circulară. Experții Luchian Ivan și Filip Angela (2022) au examinat oportunitățile financiare ale economiei circulare.

Metodologia cercetării. Baza informațională a cercetării a fost formată în urma examinării rapoartelor unor instituții internaționale și a unor companii specializate, precum și articolele experților în domeniul abordat. Informația acumulată a fost supusă analizei și sintezei pentru crearea unui tablou complex al contribuției băncilor comerciale la constituirea economiei circulare.

Rezultatele principale. Experții Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare estimează că, la nivel global, doar 7,2% din materialele utilizate sunt refoșite, ceea ce generează o povară semnificativă asupra mediului, contribuie la crizele climatice și afectează biodiversitatea și poluarea (UNDP, 2023). Experții de la CGRI au publicat următoarele date: „Extracția de materiale în creștere a redus circularitatea globală: de la 9,1% în 2018, la 8,6% în 2020 și acum 7,2% în 2023. Acest lucru lasă un imens decalaj de circularitate: globul se bazează aproape exclusiv pe materiale noi (virgine)” (CGRI, 2023). Iar specialiștii de la MarkNtel Advisors (2023) afirmă: „Extracția de materiale în creștere a redus circularitatea globală: de la 9,1% în 2018, la 8,6% în 2020 și acum 7,2% în 2023. Acest lucru lasă un imens decalaj de circularitate: globul se bazează aproape exclusiv pe materiale noi (virgine)”. În opinia lor, creșterea pieței respective va fi alimentată în mare parte de creșterea îngrijorărilor legate de degradarea mediului și de generarea importantă de deșeuri în diferite categorii de produse, în mare măsură atribuite creșterii exponențiale a populației globale. Un factor important va deveni inovația, deoarece întreprinderile moderne dezvoltă tehnologii, materiale și modele de afaceri pentru a

facilita tranziția la circularitate. Rolul băncilor în economia circulară poate fi abordat prin prisma următoarelor concepte:

- *Conceptul finanțării circulare sau finanțării economiei circulare* se referă la orice formă de deservire financiară sau instrument financiar, care integrează factorii economiei circulare în deciziile de afaceri sau de investiții pentru a contribui la tranziția către o economie circulară ca piatră de temelie a dezvoltării durabile. (PwC)
- *Conceptul băncii sustenabile* se referă la o strategie, care urmărește profitul nu în detrimentul durabilității mediului, al responsabilității sociale sau al guvernantei corporative de încredere. Acești trei factori sunt cunoscuți ca ESG (Environmental, Social, and Governance). Pentru activitatea bancară, aceasta poate include inițiative specifice de la programe de creditare specializate până la produse centrate pe client, care sunt legate de acțiunile climatice prin promovarea transparenței și a consumului conștient. (Honzik Max, 2023)
- *Conceptul băncii social responsabile* este legat de luarea în considerare de către bănci a impactului social și de mediu atunci când se iau decizii de creditare și investiții. Aceste bănci caută să genereze profit din operațiunile lor, punând întotdeauna accent pe practicile etice. (Sharda, 2022)
- *Conceptul băncii verzi*. O bancă verde este o instituție financiară specializată destinată să faciliteze investițiile în proiecte cu emisii scăzute de carbon și rezistente la climă, care accelerează tranziția climatică. Băncile din această categorie pot fi entități publice, quasi-publice sau non-profit, care sunt înființate pentru a depăși barierele investiționale și pentru a spori impactul resurselor publice disponibile prin mobilizarea mijloacelor financiare private. (NRDC)
- Potrivit autorilor Ivan Luchian și Angela Filip (2022), în prezent băncile din multe țări sunt supuse unor presiuni pentru a asigura o finanțare suficientă afacerilor circulare existente. În special, este vorba de finanțarea întreprinderilor, care doresc să desfășoare tranziția de la un model de economie liniară la un model de economie circulară.

În opinia autorului Peterson K. Ozili (2021) interesul băncilor față de susținerea economiei circulare este determinată de patru argumente de bază:

1. *Existența oportunităților importante de diversificare a activității*. Întreprinderile circulare sunt în general considerate a fi afaceri cu risc scăzut. Finanțarea afacerilor circulare oferă băncilor o oportunitate alternativă de diversificare. Băncile pot adăuga afaceri circulare la portofoliul lor de credite existent pentru a-și reduce profilul general de risc;
2. *Promovarea activității acestor instituții financiare drept responsabilă și durabilă*. În această postură instituțiile bancare se implică în proiecte durabile. Conceptul de bancă sustenabilă este o abordare a activității bancare, care se conduce de criteriile de mediu, sociale și de guvernanță. De asemenea, finanțarea economiei circulare de către instituția bancară o înscrie în modelul de bancă sustenabilă prin aderarea la principiile unei activități bancare responsabile. Astfel băncile se angajează în activități de finanțare, care promovează un mediu durabil și o societate mai bună pentru generațiile actuale și viitoare;

3. *Mărirea activității de creditare din contul deservirii clienților circulari și sectorului de reciclare, ceea ce înseamnă un spor suplimentar de profit.* Băncile identifică clienții corporativi care au nevoie de o schimbare în structura lor de finanțare în tranziția către o economie circulară. Băncile trebuie să colaboreze cu astfel de clienți pentru a le acorda împrumuturi suplimentare. De asemenea, odată ce tot mai multe companii recurg la tranziția către economia circulară, băncile pot câștiga noi clienți circulari și pot câștiga o cotă mare de piață a clienților în economia circulară, iar acest lucru va însemna mai mult profit pentru băncile respective;
4. *Îmbunătățirea imaginii băncilor în fața societății.* Băncile sunt interesate să finanțeze economia circulară, deoarece doresc să schimbe percepția despre ele ca entități pur orientate spre profit. Prin finanțarea economiei circulare băncile speră să câștige încrederea membrilor comunității și a autorităților locale. Finanțarea economiei circulare de către bănci le ajută să-și formeze imaginea drept instituții contribuitoare la păstrarea mediului ambiant.

Experții Peterson K. Ozili și Francis Opene (2021) au prezentat rolul băncilor în economia circulară prin prima următoarelor aspecte:

- *Băncile trebuie să contribuie la o înțelegere comună a economiei circulare, ceea ce poate ajuta băncile să identifice, să selecteze și să finanțeze proiecte bazate pe modele de afaceri circulare.* Această activitate poate încuraja și alte instituții financiare să participe la finanțarea economiei circulare;
- *Băncile trebuie să elaboreze orientări privind finanțarea economiei circulare.* În acest scop băncile pot colabora cu alți parteneri pentru a dezvolta un complex de linii directe privind finanțarea economiei circulare.
- *Adaptarea modelelor financiare existente sau elaborarea modelelor financiare noi pentru o economie circulară.* Modelele de finanțare ale băncilor trebuie să se adapteze la schimbările impuse de finanțarea economiei circulare. Băncile ar trebui să-și perfecționeze modelele financiare existente sau să dezvolte noi modele de stabilire a prețurilor, care să includă costuri și beneficii de mediu și sociale.
- *Oferirea liniilor de credit pentru afacerile circulare.* Băncile pot oferi credite pe termen mediu și lung pentru proiecte de economie circulară. De asemenea, băncile comerciale mari și băncile internaționale, precum Banca Mondială și Banca Europeană de Investiții, pot oferi finanțare prin linii de credit băncilor locale și altor intermediari, pentru a le permite să acorde credite întreprinderilor mici și mijlocii circulare, startup-urilor și tinerilor antreprenori.
- *Crearea băncilor verzi.* Aceasta poate contribui la creșterea rentabilității investițiilor ecologice și reducerea riscului investițional, precum și costului capitalului privat pentru proiectele ecologice prin valorificarea economiilor de scară și a serviciilor și operațiunilor specializate ale băncilor verzi.
- *Antrenarea personalului bancar.* Băncile trebuie să instruiască personalul său, inclusiv managerii de risc și personalul de conformare. Managerii de risc trebuie să fie instruiți pentru a înțelege sursele riscului circular, efectul și interconexiunile dintre riscul circular și alte elemente tradiționale de risc.

Personalul de conformare al băncii trebuie să cunoască toate reglementările, legile și politicile economiei circulare și să se asigure respectarea lor.

- *Promovarea culturii de reducere a deșeurilor și a reutilizării materialelor la toate nivelurile băncii.* Managementul de vârf al băncilor trebuie să asigure ca personalul băncilor de la toate nivelurile să înțeleagă valoarea deșeurilor. Personalul băncii trebuie să depună eforturile necesare pentru a reduce risipa ca cultură a muncii.
- *Asigurarea competenței membrilor comitetului de risc al băncii (CRB) sunt competenți în gestionarea și controlul riscurilor circulare.* CRB trebuie să elaboreze politici și proceduri adecvate referitoare la guvernarea, practicile și controlul de gestionare a riscurilor în economia circulară pentru bancă în ansamblu. CRB trebuie să asigure existența proceselor și sistemelor pentru identificarea și raportarea riscurilor din economia circulară. CRB trebuie să asigure, de asemenea, ca managementul, autoritatea și independența angajaților să-și îndeplinească responsabilitățile de gestionare a riscurilor în economia circulară. CRB trebuie, de asemenea, să asigure ca managerii de risc să integreze riscurile asociate cu economia circulară în obiectivele lor de management și control al riscurilor.

Rezultatele unor cercetări efectuate de Ellen MacArthur Foundation (2020) au demonstrat că unele bănci de tip diferit au susținut afacerile circulare. În acest context, pot fi menționate anumite activități ale *băncilor investiționale* (Ellen MacArthur Foundation, 2020):

- *Susținerea ofertelor publice inițiale (OPI) ale companiilor care contribuie la economia circulară.* Spre exemplu, Bank of America, Credit Suisse și UBS au participat la desfășurarea OPI a The RealReal, vânzătorului online de bunuri de lux în consignatie.
- *Structurarea și subscrierea instrumentelor cu venit fix, care sprijină companiile și guvernele în diferite etape ale tranziției lor:*
 - Banca IMI și Crédit Agricole CIB au fost consultanți în structurarea ecologică și împreună cu ING și Société Générale, au avut calitatea de contabili pentru obligațiunile de sustenabilitate de 750 milioane EUR (885 milioane USD) ale Intesa Sanpaolo destinate refinanțării împrumuturilor în cadrul facilității de credit pentru economia circulară;
 - Bank of America, Barclays, Citi și HSBC au activat în calitate de contabili obligațiunile de tranziție ecologică de 500 de milioane USD ale BERD;
 - HSBC a fost consilierul principal în structurare pentru obligațiunile Henkel de 70 de milioane USD pentru reducerea deșeurilor de plastic;
 - Morgan Stanley, Goldman Sachs și Mizuho Financial Group au subscris contractul de obligațiuni de 1 miliard USD al PepsiCo. Morgan Stanley a fost consilierul și asiguratorul principal.
- *Efectuarea expertizei interne și crearea echipelor de lucru cu clienții înțelegători ai oportunităților economiei circulare și modului în care aceasta poate fi implementată în diferite sectoare:*

- Barclays a creat o echipă de activitate bancară sustenabilă cu economia circulară în calitate de unul dintre cei patru piloni cheie;
- ING a dezvoltat expertiză internă în domeniul economiei circulare în cadrul activității lor comerciale.

➤ *Desfășurarea cercetărilor și publicarea rezultatelor despre economia circulară ca o oportunitate de investiție:*

- Bank of America, Barclays, Citi, Credit Suisse, HSBC și Morgan Stanley au publicat rezultatele cercetărilor și analizelor legate de economia circulară;
- Din 2015, BEI și ING au publicat mai multe rapoarte și articole privind finanțarea economiei circulare.

Băncile comerciale întreprind acțiuni pentru a profita de oportunitățile economiei circulare prin următoarele modalități (Ellen MacArthur Foundation, 2020):

➤ *Examinarea posibilităților de finanțare a proiectelor circulare:*

- ABN Amro și-a stabilit obiectivul de a finanța activele comerciale circulare în sumă minimă de 1 miliard EUR și de a finanța cel puțin 100 de propuneri de afaceri până la sfârșitul anului 2020;

- ING și-a asumat un angajat de 100 de milioane EUR pentru afacerile, care au un impact pozitiv asupra mediului, inclusiv legate de economia circulară;

➤ *Adaptarea soluțiilor de finanțare și prestarea serviciilor de consultanță pentru a asista corporațiile în tranziția lor prin creditare și colaborarea cu centrele de cunoaștere a economiei circulare sau rețelele bancare cu efect de pârghie:*

- ING a colaborat cu Philips pentru a organiza o facilitate de credit revolving de 1 miliard EUR cu o rată a dobânzii legată de performanța companiei în materie de sustenabilitate, așa cum a fost evaluată de Sustainalytics;

- Șaisprezece bănci, inclusiv ABN Amro, Bank of America Merrill Lynch, BNP Paribas, Citi, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, ICBC, JP Morgan, Mizuho Bank, Morgan Stanley, MUFG, Rabobank și Société Générale ING, a contribuit la crearea Circular Supply Chain Accelerator ca parte a Platforma Forumului Economic Mondial pentru Accelerarea Economiei Circulare în scopul sprijinirii dezvoltării și finanțării soluțiilor circulare de către marii producători;

- Intesa Sanpaolo a lansat o facilitate de credit de 5 miliarde EUR pentru companiile care adoptă modele circulare de afaceri.

➤ *Dezvoltarea expertizei și a soluțiilor noi de finanțare pentru a face modele circulare inovatoare de afaceri apte de primirea finanțării:*

- BNP Paribas Leasing Solutions a lansat Kintessia, prima platformă, care permite profesioniștilor să închirieze și să vândă echipamente pentru agricultură, transport, construcții și lucrări publice și au colaborat cu 3 Step IT;

- China Development Bank Leasing și China Construction Bank Financial Leasing a dat în chirie autobuze electronice companiilor, care operează autobuze din Shenzhen;

- Grupul DLL, cu sprijinul BEI, a oferit programe de finanțare pentru a doua viață și servicii de leasing pentru active recondiționate sau refabricate;

➤ *Integrarea conceptului de economie circulară în evaluările riscului (de credit) și în criteriile de creditare:*

- Reglementarea facilității de credit pentru economie circulară de către Intesa Sanpaolo prin proceduri obișnuite de creditare și respectarea unui set de criterii de eligibilitate bazate pe circularitate;

➤ *Implicarea clienții corporativi și instituționali în economia circulară ca factor important al transformării industriei lor:*

- BNP Paribas Leasing Solutions angajează companii și instituții pe trecerea de la o economie de „proprietate” la o economie de „acces” și impactul acesteia asupra finanțare.

➤ *Stimularea activă a inovației pentru economia circulară:*

- Barclays în parteneriat cu Unreasonable Group a co-fondat Unreasonable Impact un program care sprijină întreprinderile aflate în stadiul de creștere și care intenționează să dezvoltate afaceri circulare;

- ING a devenit partenerul principal al programului Investment Ready al Impact Hub de cinci luni de învățare pentru start-up-uri circulare;

- Intesa Sanpaolo a lansat Programul Startup Initiative destinat să dezvolte start-up-urile în economia circulară la stadiu incipient cu potențialii investitori.

Băncile prestatoare de servicii pe piața retail și private banking dezvoltă și promovează finanțarea economiei circulare și produse și servicii de investiții adaptate clienților. De exemplu, UBS, Morgan Stanley, Credit Suisse, JP Morgan, BNP Paribas, HSBC oferă oportunități de investiții legate de tematica economiei circulare. (Ellen MacArthur Foundation, 2020)

Experții de la UNEP Finance Initiative au elaborat recomandări pentru bănci pentru a accelera finanțării circularității (UNEPFI, 2020):

1. Gestionarea riscurilor și oportunităților circulare prin aplicarea principiilor conceptului de circularitate (9-R): Refuzați, Reutilizați, Reduceți, Reproiectați, Reutilizați, Remanufacturați, Reparați, Renovați, Reciclați;
2. Integrarea circularității în strategiile de mediu, sociale și de guvernanță;
3. Stabilirea reperelor privind eficiența folosirii resurselor;
4. Reorientarea împrumuturilor și investițiilor către tehnologiile și modelele de afaceri durabile;
5. Dezvoltarea cunoștințelor și competențelor pentru identificarea celor mai bune practici pentru modelele de afaceri ale economiei circulare;
6. Sporirea gradului de cunoaștere cu privire la eficiența resurselor, piața economiei circulare, fluxurile de materiale și cererea în schimbare a consumatorilor și în rândul clienților, precum și entităților care sunt finanțate;
7. Examinarea modificărilor legilor de mediu și politicilor fiscale legate de consumul de resurse și deșeurile pot afecta licența de funcționare și competitivitatea companiilor;
8. Crearea și monitorizarea oportunităților de angajare financiară în scopul creșterii economiei circulare;
9. Evaluarea contribuției la finanțarea tranziției în cadrul cadrelor cheie ale industriei financiare;

10. Evaluarea și extinderea finanțării economiei circulare în produsele de creditare, investire și asigurare.

Discuții și concluzii. Economia circulară reprezintă un model de producție și consum, care se concentrează pe utilizarea și reutilizarea valorilor materiale într-o buclă continuă, minimizarea volumului de deșeuri și evitarea risipei în măsura posibilității. Implementarea economiei circulare poate aduce efecte ecologice și economice benefice, ceea ce determină promovarea ei de natură socială, politică și legislativă în diferite țări.

În același timp, o astfel de reformare economică fundamentală necesită alocarea de mijloace financiare importante. În acest context, de mare importanță pot deveni băncile de tip diferit, care au acceptat politici de susținere a economiei circulare. Această activitate poate aduce beneficii acestor instituții financiare de la sporirea profitului până la fortificarea imaginii de afaceri. În vederea asigurării financiare a economiei circulare au desfășurat activități complexe, principalele din care reprezintă oferta de produse specializate companiilor orientate spre implementarea modelului de afaceri cu buclă închisă.

REFERENCES

- Circularity Gap Reporting Initiative (CGRi).* (2023). *The circularity gap report 2023*. [https://www.circularity-gap.world/2023#:~:text=The%20global%20economy%20is%20now%20only%207.2%25%20circular&text=Rising%20material%20extraction%20has%20shrunk,on%20new%20\(virgin\)%20materials](https://www.circularity-gap.world/2023#:~:text=The%20global%20economy%20is%20now%20only%207.2%25%20circular&text=Rising%20material%20extraction%20has%20shrunk,on%20new%20(virgin)%20materials)
- Ellen MacArthur Foundation. (2020). *Financing the circular economy. Capturing the opportunity*. <https://emf.thirdlight.com/file/24/baDNUPEbOO-J-8baCt9baaBYtg/Financing%20the%20circular%20economy%3A%20Executive%20Summary%20-%20English.pdf>
- Honzik Max. (2023). *What is sustainable banking?* <https://ecolytiq.com/blog/what-is-sustainable-banking>
- Luchian, I, & Filip, A. (2022). Oportunitățile financiare ale economiei circulare. In: *Performanțe într-o economie competitivă: materialele conferinței științifice internațională*, 13-14 octombrie 2022 (Ediția a IX-a, pp. 56-63). Institutul Internațional de Management. Chișinău: Imi-Nova.
- MarkNtel Advisors. (2023). *Global Circular Economy Market Research Report: Forecast (2024-2030)*. <https://www.marknteladvisors.com/research-library/global-circular-economy-market.html>
- NRDC. (n.d.). *What Is a Green Bank?* <https://www.nrdc.org/greenbanknetwork/what-green-bank>
- Ozili, P. K. (2021). Circular Economy, Banks, and Other Financial Institutions: What's in It for Them? *Circular Economy and Sustainability*, 1, 787-798. <https://doi.org/10.1007/s43615-021-00043-y>

- Ozili, P. K., & Opene Francis. (2021). The role of banks in the circular economy. *World Journal of Science Technology and Sustainable Development*, 19(1), 17-23. <https://doi.org/10.1108/WJSTSD-02-2021-0020>
- PricewaterhouseCoopers (PWC). (n.d.). *Circular finance: The financial industry's role as a key enabler of sustainable transformation*. <https://www.pwc.ch/en/insights/sustainability/circular-finance.html>
- Sharda, P. (2022). *Socially responsible banking: Banking that goes beyond profits*. <https://www.nagarro.com/en/blog/socially-responsible-ethical-banking#:~:text=A%20socially%20responsible%20bank%20considers,always%20emphasize%20on%20ethical%20practices>
- UN Environment Programme Finance Initiative (UNEPFI). (2020). *Financing Circularity: Demystifying Finance for the Circular Economy*. <https://www.unepfi.org/publications/financing-circularity/>
- United Nations Development Programme (UNDP). (2023). *What is circular economy and why does it matter?* <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/what-is-circular-economy-and-how-it-helps-fight-climate-change>
- World Economic Forum. (2024). *Making the \$4.5 trillion circular economy opportunity a reality*. <https://www.weforum.org/impact/helping-the-circular-economy-become-a-reality/#:~:text=A%20circular%20economy%20is%20a,additional%20economic%20output%20by%202030>